

TERRA RUBRA

Full informatiu de la Vila de TARROJA - Any 15 - setembre-octubre de 2004 - Núm. 90

EDITORIAL

Només la dèria i la premsa per enllestir allò que ahir ja havia d'estar a punt ens pot induir a l'error de pensar que les coses no avancen i que tot segueix igual que el passat estiu o la primavera de fa un decenni.

Tarroja no té premsa..., i la paciència dels seus habitants tampoc té límit fixat.

La plaça de l'Església, dita també plaça Vella -mai millor dit- ha restat adolorida esperant l'execució d'obres de millora que no s'acabaven de fer. Tot era quietud, i la sensació d'una gestió fallida, no traspua-va als ulls de cap tarrogenic. La veu de les pedres és poc sonora i, si no la sabem escoltar, és prou difícil que penetri en la nostra oïda, massa atrafegada en afers més importants.

La paciència és una virtut que a força de conrear-la, acaba per esborrar tots els límits. Els qui encara no l'hem aconseguit, cal no defallir i aprofitar les moltes ocasions per exercir-la.

Un tomb per la vila ens fa adonar que tot va marxant i que les presses no són bones. Veieu sinó com les obres de la plaça Vella han començat, i ara només ens cal una mica més de paciència perquè siguin fetes amb l'encert que tots esperem.

El projecte d'obra no sembla que gaires l'hagin vist, tot i que no sembla preocupar massa els vilatans, en canvi sí que es pregunten quant costarà econòmicament

el nou arranjament de la plaça i quin serà el resultat final, sobretot per l'estètica que han deixat les cases enderrocades. La solució a gust de tots, segurament, no és fàcil de trobar.

Nosaltres, però, ens inclinem una vegada més per la confiança i esperem que setmana a setmana el paisatge urbanístic vagi progressant. Confiem així que la centenària plaça Vella no perdi el caliu, ni la fermesa que sempre l'han qualificat, encara que a poc a poc vagi prenent una nova fisonomia.

NOTÍCIES

● Pluja d'estels per Sant Llorenç. Des de la nostra comarca, la qual té el privilegi de comptar amb un cel obert i net la majoria dels dies de l'any, bona part dels vilatans de Tarroja vam fer una escapada fora vila per entrar en la fosca il·luminació de la nit. Uns, a la partida de la Mata, on plantaren tenda i passaren la nit, altres, més a la vora de la població, per retornar més aviat a casa, i altres potser des del mateix terrat de casa. Les llàgrimes de Sant Llorenç (caiguda d'estels) van poder ser observades sense cap mena de dificultat. L'espectacle d'una nit d'estiu en un indret com el nostre no té comparança.

● L'agost és proper a l'acabament de les vacances i els veïns de més d'un carrer ens en volem acomiadar. Tenim notícia del carrer del Raval on, la segona quinzena d'agost, cada any fan un sopar al carrer, tot i que sembla que el motiu només és familiar, pot ser que amb el temps i les ganes, la resta de veïns s'hi puguin afegir.

Al carrer Baix l'organització del sopar d'acomiadament d'estiu és cosa organitzada i com cada any, el darrer divendres d'agost, taula parada amb coca de recapte, postres, cava i sobretot bona harmonia. Tant de bo aquest bon costum s'escampi per arreu.

● El dissabte 14 d'agost, a la Sala de Tarroja, es va fer la presentació del llibre "¿Procesos naturales o manifestaciones incontroladas?" dels autors, Ramon Navia i Joan Díaz. La presentació la va dur a terme Ramon Saball.

Desitgem molta sort als autors i bona difusió dels exemplars editats

● La Diada de l'onze de setembre, com ja és tradicional, se celebrà a Cervera, a nivell comarcal, davant el monument a la Generalitat restaurada. Feren l'ofrena floral la majoria dels municipis i com a representant de Tarroja ho féu el nostre batlle Felip Verdés. El parlament d'enguany anà a càrrec de la Sra. Carme Vidal, directora de l'Institut d'Estudis Ilerdencs.

S'acabà amb el cant de l'himne nacional, Els Segadors, i amb un berenar de germanor.

● Aquest estiu el taller de «frivolité» a càrrec de la Sra. Fina Castells ha seguit amb dues alumnes més, la Rosita i la Quimeta, les quals s'han iniciat en el coneixement d'aquesta tècnica artesanal. Elles, alumnes de 73 anys, esperen continuar l'estiu vinent i tots estem contents que perseverin en activitats nobles i creatives com aquesta.

● VI Trobada d'artistes a les Pallargues, 5 i 6 de novembre d'enguany, amb l'encapçalament ART DE GÈNERE o GÈNERES D'ART?

El tema central de la 6a Trobada d'artistes vol plantejar noves vies de reflexió al voltant de les qüestions de gènere en el treball artístic.

En l'apartat creatiu sorgeix la qüestió sobre si existeix una sensibilitat especial en la ment femenina. Si en l'àmbit social encara falta aconseguir la normalitat de gèneres, a nivell creatiu hi ha una diferent sensibilitat entre l'home i la dona? Aquest és un dels temes que debatrem durant la trobada.

Inscripcions: Ajuntament dels Plans de Sió. Les Pallargues

Tel./fax: 973 52 00 30 (Gemma)
Oficina: dilluns i divendres de 17 a 21
Consell Comarcal de la Segarra. Cervera
Tel: 973 53 13 00 - 53 13 03 Fax: 973 53 23 37

● El dia 3 d'octubre, l'Associació de dones "El Lilà", a la tarda, celebrà la primera reunió de la nova junta, en la qual es parlà de la programació del curs que comença. El berenar de cloenda posà punt i final a la tarda. Bona sort a la nova candidatura.

● Les obres de reforma i arranjament han començat a la nostra vila. La plaça de l'Església se n'emporta un bon pessic i el carrer del Forn també es troba actualment, aixecat per l'obra. Esperem d'aquí a poc gaudir d'aquestes reformes.

● El cap de setmana del dos d'octubre, quasi tots els diaris catalans feien incís en "L'empremta

catalana de Cristòfor Colom". Sembla que estudis pagats per Discovery Channel avalen que el Descobridor va néixer a Catalunya i també sembla que la cadena comprarà l'ADN de persones que es diguin Colom, per ratificar la tesi.

L'enigma de Colón és un documental que el dia dos d'octubre va ser presentat a Madrid, i que el dia 12 d'aquest mateix mes, es donà pel canal Digital + . Esperem des de la nostra petita i humil Terra Rubra que l'enigma de Cristòfor Colom pugui per fi, ser desvetllat, i doni raó als qui hem cregut sempre en la tesi catalana.

● RIFA DE NADAL: Ja tenim de nou el número per la rifa de Nadal 37.392 . Com cada any dins el mes d'octubre posarem les participacions a la venda. Cada participació tindrà un cost de 3 o 6 Euros, segons el que hom hi vulgui jugar.

● DEFUNCIONS:

Ramon Carulla i Batalla (cal Teclero) morí el dia 10 de setembre, a Castellnou de Seana a l'edat de 88 anys.

Josep Ma Secanell i Serra (cal Moixet) morí el dia 30 d'agost a l'edat de 81 anys.

El nostre més sentit condol a les famílies respectives.

● JOAN ORÓ, LLEIDATÀ UNIVERSAL

Fa ben poc temps moria, afectat d'una greu malaltia, Joan Oró, el científic lleidatà més important que potser hem tingut mai a les nostres contrades.

De família humil, aprengué l'ofici de pastisser i al mateix temps pogué estudiar bioquímica i anà als Estats Units, on inicià un treball intens de recerca sobre l'origen de la vida. Va treballar a la NASA i participà en l'arribada del primer home a la lluna i en les exploracions a Mart. La seva aportació científica el situa en un dels llocs més alts en la descoberta de l'origen de la vida.

Que reposi en pau i tingui el reconeixement que, honradament, s'ha guanyat.

LA RABASSA

Com que ja som a Montpalau farem una “francesilla” i en lloc de recular altre cop cap a la carretera de Sant Guim i pujar cap a Freixenet, travessarem el poble i pujarem cap als plans del “Pa sec” on trobarem l’antic camí ral, que si seguíssim cap a ponent ens portaria a Cervera. Seguint-lo com ho fem en direcció a sol ixent, tot veient unes magnífiques vistes de les valls del Sió i de l’Ondara i jugant a saltar i parar amb la via del ferrocarril que creuarem, si no recordo malament, tres vegades, farem cap al poble de la Rabassa.

El nom de La Rabassa, tot i que el suposo molt antic fa referència a un costum que hi havia al país molts anys endar-

rere. Veureu: quan un propietari tenia terres ermes o boscos que volia posar en conreu, o més cap ací, quan a principis del segle XIX la fil-loxera va arrabassar les vinyes i calia arrencar els ceps morts i replantar o sembrar de cereal, si pel que fos no volia o no podia fer-ho personalment les donava en “rabassa” a qui les volgués desermar i conrear. A causa de la feïnada que hi havia a netejar-les i adequar-les als nous cultius aquestes “rabasses” es donaven per molt poc lloguer i per molt de temps (algunes arribaven als cent anys), cosa que més tard va donar molts maldecaps als propietaris a l’hora de voler-les redimir.

Seguint el camí en baixada passarem per dintre el poble. Poques cases però ben arreglades, situades vora l’esglesia que ens queda a mà esquerra, conformen el poblet que es despenja des dels plans cap a la vall del Ondara. No sé de cert quants habitants té, però no són pas massa i tots o quasi tots són vells coneguts meus. Com ha passat a la majoria dels pobles de les nostres contrades des de l’edat mitjana, generacions i generacions de bons pagesos han donat solera als renoms de les cases que no citaré per allò de no descuidar-me’n alguna. No importa gens, només parlant de la Rabassa un ja sap a qui hi trobarà.

Una cosa que ja fa temps volia explicar i que avui em ve de perles per allò d’acabar

d'omplir l'article és que, a la nostra rodalia, els pagesos de les cases velles de pobles propers acostumem a conèixer-nos quasi tots, fins i tot sense haver tingut mai una conversa ni una relació, tots sabem que aquest és Fulano de tal poble, aquell Zutano de tal altre i aquell altre Perengano del poble de més enllà. Tan és així que si malgrat no haver parlat mai en alguna ocasió es tracta de relacionar-se, acostumem a tractar-nos familiarment com si ens haguéssim conegut de tota la vida. I és que realment és així. Pot ser que nosaltres no ens coneguéssim personalment, però les famílies segur que es coneixien i també segurament aquest coneixement ve de segles endarrere.

Un detall curiós per acabar aquest tema: els pagesos vells acostumem a identificar-nos pel renom de la casa. Un és "Fulano" de tal lloc i l'altre "Zutano" de tal altre. Possiblement haurem estat parlant cinquanta anys amb ells al mercat o en trobar-nos pel carrer i malgrat això i la familiaritat que ens tenim, igual no sabem com es diuen de nom i quasi segur que ignorem completament el seus cognoms. Son "Fulano" i "Zutano de tals cases de tals pobles i per a nosaltres n'hi ha prou i de sobres.

I anant a la història antiga de la Rabassa, l'única dada que hi fa referència l'he trobat a l'obra "Castells de Catalunya" la meva font habitual d'informació i diu breument que l'any 1162, Bertran de Garrigosa¹ feu donació d'un alou en terme del castell de "Ravaça" a favor del monestir de Santa Maria de l'Estany.

1.- Que, qui era aquest Bertran de Garrigosa? Ni punyetera idea.

SANT GUIM VELL

No cal dir que totes les dades que venen tot seguit es refereixen a Sant Guim de la Rabassa o Sant Guim Vell com també es coneix, ja que com tothom sap, l'actual Sant Guim de l'Estació, tot i ser actualment cap de municipi, és un nucli de recent formació.

L'any 1078, trobem el testament d'Adelaida, germana d'Amaltrud i de Sant Eriball, noms relacionats amb el castell de Cardona.

Era muller de Guille, fill de Mir, a qui fa marmessor juntament amb Arnau Fruga i "Fulcus Raimundi". Deixa llegats a Castellfollit de Riubregós, Sant Pere de Casserres, Sant Vicens de Cardona i a Sant Mateu de Bages. Era senyora del castell de Sant Guim.

Era viuda de Guerau de qui havia rebut els alous de Guàrdia, Palamors, Sant Guim, Vilalta, Cavallers, Cuadres i Fillo-la, els quals llegà al seu actual marit, als fills dels dos i a les filles que tenia d'en Guerau.

Deixa els seus fills i filles "in baiulia de Raimundus vicecomis et de Borrellus Bonefilii" i el castell de Sant Guim en la batllia de Bernat Berenguer.

En un document signat pel vescomte de Cardona hi consta també la signatura d'un "Berengario Bernardi Frexanet" suposem que fill del Bernat Berenguer anomenat com a custodi del castell de Sant Guim.

Consta que el castell de Sant Guim de la Rabassa fou propietat de la família Calders.

DISCOVERY CHANNEL. UN PROGRAMA FASCINANT

Apareix a INTERNET dintre del programa del 2004 una sèrie d'informació, entre elles, COLUMBUS, SECRETS OF THE GRAVE, és a dir, COLOM, SECRETS DEL SEPULCRE. És motiu de gran satisfacció que sorgeixi de nou la figura del professor Charles J. Merrill.

Sempre ens ha agradat la manera de fer d'en Charles en el camp de la història. És una persona que raona el que diu i, el que diu, sembla que quedi com a definitiu. Vegem ara un exemple d'aquest programa d'abast mundial.

Q: Dr. Merrill

Si s'aconsegueix, amb els dies i anys que ens queden, trobar proves suficients que Cristòfor Colom era d'una Catalunya, regió d'Espanya, com els historiadors revisaran la informació? Més concretament, com seria la seva aplicació en els llibres d'història per a les futures generacions?

A: Alberto

Bona pregunta. Si la visió que Colom era català arriba a ser àmpliament acceptada, els textos d'història hauran d'explicar més exactament del que estableixen ara, que no existia una nació dita Espanya, i que, per tant, Colom no podia ser espanyol. Hauran de posar més èmfasi a nacions com Catalunya, que no tenen

estats nacionals a l'Europa moderna. I potser hauran de modificar l'opinió, sovint representada, que el Renaixement fou un afer essencialment italià.

Ja hem dit que ens agrada el to imparcial que Charles dóna a les seves declaracions erigint-se amb un veritable àrbitre internacional del tema. TERRA RUBRA no aspira a res més que això.

Que el tema de la nacionalitat de Colom pugui ser debatut per persones alienes al partidisme, especulació, interessos, censures i falsedats. TERRA RUBRA aspira senzillament a la **VERITAT**.

DIONÍS PRAT

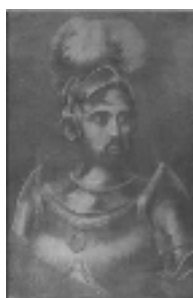

LA TRÀGICA MORT DE FRANCESC COLOM I GAMBOA, NÉT DEL DESCORRIDOR

Per mediació d'una carta, datada a l'Espanyola el 15 de setembre de 1546 (1), dirigida al cronista Gonzalo Fernández de Oviedo que es trobava a la península com a procurador de Joan de Mosquera, sabem de la tràgica mort d'un nét del Descobridor anomenat Francesc Colom i Gamboa.

El fatal desenllaç esdevingué durant l'expedició a la regió de Veragua, amb el propòsit de colonitzar-la, després d'haver-se atorgat el permís oficial junt amb el títol ducal a Lluís Colom i Toledo. Aquesta missió fou capitanejada per Cristòfol de la Penya –que en el 1546 havia estat nomenat, per l'emperador Carles V, governador de Veragua-, acompanyat de cent cinquanta homes voluntaris. Després d'haver fet una parada a Jamaica, per tal de proveir-se de vestiments i cavalls, emprengueren el rumb vers l'istme centreamericà fins arribar al port de Nom de Déu –nom que havia posat l'Almirall Colom en el seu últim viatge de l'exploració-, lloc on desembarcaren.

Allí foren atacats pels indígenes, hostils a la presència del forasters, escarmentats pel tracte rebut en altres ocasions. Moriren quasi tots els

Diego Colom,

expedicionaris, menys quinze homes que foren els portadors de la notícia que, entre els morts, es trobava un nét de l'**Almirall Vell**, tal com era conegut popularment.

El pare, Diego Colom, ja era mort en el moment dels fets. La mare Isabel de Gamboa, residia a la península formant part de la família dels Salazar. No obstant això, la notícia no tingué major relleu, donat que Francesc era fruit d'una relació juvenil del virrei Diego Colom a la cort del príncep Joan. Resta per a la història el testimoni breu recollit per un cronista fidel a la memòria dels Colom.

Francesc Colom i Gamboa fou el fill de Diego Colom i Isabel de Gamboa, nascut a l'octubre de l'any 1508. La mare, era filla d'aquell famós militar i cavaller Joan de Gamboa, que tant va destacar durant la guerra civil catalana de 1462 a 1472. Fou la conseqüència d'una relació anterior al casament oficial del seu pare amb la virreina Maria de Toledo que, després d'un procés inco-

at a Roma, seria reconegut per la família Coloniemporat amb ells a residir a l'illa antillana de Santo Domingo, quan passaren a pren-

dre possessió de la governació i el virregnat. (2)

En Joan de Gamboa, pare d'Isabel, fou conegut a Catalunya per les seves accions militars, a favor de Joan II d'Aragó i de Navarra, durant l'enfrontament bèl·lic amb la Generalitat de Catalunya, la qual recolzava la regència del seu fill Carles de Viana. Per la seva labor militar fou nomenat cavaller pel Comte d'Empúries, en un acte a la catedral de Girona el 4 de gener de 1467, i li foren atorgats privilegis i senyories de les viles de Pals, la Pera i Torroella de Montgrí, dins l'empordanès català.

Fou un famós capità que, havent nascut aparentment a Sant Joan de Montrico, era hereu de la casa dels Olaso o Laso, relacionats amb les famílies dels de la Vega i dels Mendoça. Que vingué a enllaçar amb les famílies catalanes dels So i dels Castre, pel seu casament amb Elionor de So i de Castre, vidua de

l'Almirall de Vilamarí, baró de Palamós, i amb Isabel de Mendoça. Posteriorment, retornaria a terres del nord amb el fi d'encarregar-se de la defensa de la frontera de Fuenterrubia i de San Juan de Luz durant la presa de Navarra (3).

L'informador de l'òbit, Joan de Mesquera, era el pare de la segona muller del primer duc de Veragua, en Lluís Colom, nét legítim del Descubridor, el qual s'havia casat amb Maria de Mesquera i Pasamonte, a la catedral de Santo Domingo, el setembre de 1546. Cerimònia oficiada pel degà Roderic de Bastida, que més tard seria nomenat bisbe de Coro (Venezuela) i de Sant Joan de Puerto Rico. Antiga i pròspera família de colons de l'illa dominicana, amb parentiu notable a la península. Un d'ells, el regidor de la ciutat de Valladolid i alcalde del castell de Simancas, el cavaller de l'orde de Santiago, Joan de Molina i Mesquera. Matrimoni del que naixerien dues filles, Maria i Felipa Colom i Mesquera.

A qu e l l fatídic lloc de la desgràcia fou sempre un punt negatiu per als C o l o m . Donat que

durant el viatge d'exploració en busca del pas a l'oceà Pacífic també passaren grans necessitats i patiments en la lluita contra els elements i les tempestats. Allí fou on el Descobridor invocaria el nom de Déu amb el fi d'aconseguir la salvació dels seus, a manera d'exorcismes. I encara que en aquests lloc se li va concedir la gràcia de salvació del seu fill de tretze anys que l'acompanyava, després, paradoxalment, seria la tomba d'un altre descendent.

Lloc estrany, el de Veragua, que el cronista Oviedo titlla de "sepultura de cristianos", i que el cartògraf Joan de la Cosa va assenyalar en un mapa amb el símbol de Cristoferens, la rosa dels vents marins i els signes de l'alfa i omega de la transcendental missió. Principi i fi d'una exploració i d'una família que, havent-la contemplat, mai més tornaria a trepitjar. Donat que, havent ja mort tots els seus barons per línia directa, cap

altre restaria per assentar-se a dita terra ferma.

Posteriorment, obert el canal o Pas de Panamà de manera artificial, curiosament foren honorats tres noms afins a aquesta història: Colom, Gamboa i Balboa, en memòria d'aquestes famílies aquí citades,

ALBA VALLÈS I FORMOSA

BIBLIOGRAFIA I NOTES

1. Gonzalez Fernández de Oviedo, **Història General y Natural de las Indias**, B.A.E., Madrid, 1959, pàg. 204,

2. Alba Vallès i Formosa, **El matrimoni secret de Diego Colom**, Butlletí del Centre d'Estudis Colombins, Any VI, Núm. 19, 1997, pàg. 93.

3. Esteban de Garibay, **Història vasca**, Barcelona, 1928. Diu l'autor que Joan de Gamboa era natural de Montrico i que es va enfrontar amb el corsari francès Colom durant la batalla naval de Fuenterrubia, en el 1475; segons assabentà Lope García de Salazar a **Bienmandanzas a Fortunas**.

Full informatiu de la Vila de Tarroja

Consell de Redacció: *Josefina Carulla, Josep Coma, Josep Condal, Narcís Saladrígues, i Mercè Torra.*

Col·laboradors: *Jeroni Artigas, Josep M. Llobet, Ramon Castellà, Jaume Secanell, Alba Vallès, Núria Verdès i Ramon M. Verdès.*

Correcció: *Servei Comarcal de Català del Consell Comarcal de la Segarra*

<http://www.terrurubra.org>

c/e: revista@terrurubra.org

Els articles publicats reflecteixen únicament l'opinió de llur signant.

Núm. de compte per als subscriptors: 2013 0315 22 0200665270

Edita: **«Comissió d'Estudis Tarrogencs»**

C/ de l'Església, 1 - Tel./ Fax 973 52 00 65 - 25211 TARROJA

Muntatge i impressió:

Saladrígues, S.L. - Font, 7 - 25250 BELLPUIG

Dip. Legal: L-2107 - 1990

TARROJA, NEGOCIS I COMERÇOS -I

Tarroja ha estat una població ben equipada, autoabastable, podríem dir. Comerços, negocis, botigues de queviures, artesans, farmàcia, etc. tot hi era present. L'assiduitat al mercat setmanal de Cervera i Guissona, on la majoria dels vilatans acudien per treure millor partit als calerons, que en aquell temps no eren massa abundants, mai no va restar protagonisme als petits comerços de la població, que foren els proveïdors principals de queviures i altres avituallaments.

No podem consultar cap arxiu que ens assessori del nombre d'aquests comerços que Tarroja va posseir, amb les portes obertes durant anys. És doncs en la memòria popular on hem consultat aquestes dades, i no tenim cap dubte que és el lloc idoni, on es troba l'arxivador en el qual són guardats els millors records, les principals emocions, els sentiments més profunds i també els serveis més pràctics.

No voldríem pas anar errats en l'assessorament de les consultes fetes als vilatans, sabem prou bé que la tradició oral conserva molta part de veritat i un punt personal d'interpretació, que cadascun dels consultats afegeix de la seva collita pròpia, sense que això tregui de cap manera importància a uns fets que, amb més o

menys detall, han anat passant d'avis a néts i de pares a fills.

Donem doncs un tomb per la memòria dels tarrogencs i vegem el llarg llistat de botigues, petits negocis i altres oficis que s'han perdut, en un segle, a la nostra vila.

Molins: (d'oli i de farina)

Molí d'oli. Tarroja se'n veié afavorida en el segle XIX. Va pertànyer a la família Capell, i d'aquesta sí que en tenim constància escrita. Segons les actes de l'Ajuntament de la vila, el dia 5 de març de 1872, podem llegir "*...que el mismo D. Ramon Capell y Foguet tiene en esta Villa la casa abierta por su cuenta y cultiva por si o manda cultivar por su cuenta dos huertos de extensión más de un jornal y hace funcionar por su cuenta el molino aceitero que posee en la propia población.*"

Sembla que era un molí dels més antics que es recorda. Era de premsa llarga i el movien mitjançant animals. Situat a cal Palouet actual, llavors la casa dels masovers de cal Capell. També ens ho constata, el carrer que li donava entrada des de la plaça Vella, centre de la vila, que encara conserva el nom de carrer del Molí.

Deixà de funcionar cap a l'any 1918

Molí de Farina o Farinera.

Sembla que uns nou vinguts del molí d'Espígols van adquirir els terrenys i construir la casa i la farinera a la carretera de Cervera a Guissona, que un cop acabada i construïda amb bons materials i amb els recursos més moderns de l'època, s'inauguraria cap a l'any 1904. Sembla que el vapor s'utilitzà com a energia de funcionament en el seu començament, tot i que uns anys més tard el doctor Guillem Batlle i Civit en la Topografia Mèdica de Tarroja fa referència a la Farinera remarcant-ne la modernitat amb què està muntada i ens diu que el seu funcionament és elèctric, així ho transcrivim: "...y ultimamente la grandiosa *Fabrica de Harina propiedad de los señores Vilella e hijo, movida por la electricidad y montada con todos los adelantos modernos, donde se elaboran harinas de superior calidad.*" Com en totes les empreses no conso-

lidades es veu que hi va haver una mica de tot, entre bo i no tan bo. Amb el pas del temps, es van veure obligats a tancar, no sembla que els propietaris poguessin recuperar els diners que hi havien invertit amb el temps estipulat.

Sense pensar-s'ho massa, o tal vegada sense fer gaire soroll, diu que es van traslladar a Lleida i van muntar un negoci de drapaires.

La farinera va ser llogada o arrendada i uns nous fariners van tornar a fer farina. Un nou ensopec, i la farinera tornà a parar-se, aquesta vegada més seriosament, sembla que els amos van vendre la maquinària a una família d'Alfarràs.

No hem pogut saber els anys que el negoci restà tancat, però sí ens consta popularment que una família de Tarroja i una altra de Cervera, també descendent de la nostra vila, tornaren a llogar el local i van muntar un **molí d'oli** que, als pocs anys de funcionament es cremà. Amb aquest altre fet acabà novament una altra part de la història del molí.

Poc després la família Vilardosa va comprar el local de la farinera i la casa, i així es posà de nou en marxa el **molí d'oli** i, amb el temps, un petit molí de farina per a aliment de les bèsties (?).

Cada vegada el país més industrialitzat i la dificultat que comporta un negoci en una població petita com la nostra, es va tancar el molí d'oli, cap als volts del 1980.

La Teuleria: Edificada als afores de la població, camí actual de Sant Julià i antic camí de Cervera.

Tampoc no tenim més constància que la pura anècdota de la teuleria. Sabem que s'hi feien bones teules i que a moltes cases de la nostra població, segurament encara els en quedàrà alguna a la teulada.

El teuler, sabem que al mateix temps que feia teules, s'encarregava del forn del poble, de tenir-lo preparat i net per a coure el pa que molts veïns pastaven a casa seva i per manca de forn, el duïen a coure al forn de la vila.

Molts tarrogencs recordem encara la vella teuleria mig enderrocada a peu de camí que, fa uns anys, van acabar d'enderrocar per guanyar terreny i, actualment, no en queda rastre.

El Carreter: Sembla que estava instal·lat sota el pis de cal Valeri la Paula i tenia llogat cal Ponet. Era un home que havia vingut de fora, i de feina, no sabem perquè, mai en tenia massa. Potser perquè era un nou vingut?, perquè no treballava amb prou ganes?, o potser perquè no era prou diligent? El cas és que de feina de carreter (segons hem pogut saber) en féu ben poca. Per contra, sembla que dedicà molt de temps, a fer mànecs d'aixada.

Amb els anys, sabem que un fill seu s'involucrà en el negoci, van fer un canvi de botiga, que semblà encertat, aquesta vegada al corral de cal Farré,

amb sortida a la vora d'on actualment es troba situada la creu de pedra.

No hem pogut saber els anys que pare i fill van treballar en aquest ofici a la nostra població.

Paletes: Tarroja també havia tingut homes dedicats al món de la construcció i diuen que de la bona. No anomenarem pas els caps de família i altres homes de la casa que també es dedicaven a fer com podien, arranjaments i obres de certa importància, sobretot en època hivernal, quan la feina del camp disminuïa i feia de bo treballar a cobert.

Destacaren com a bons professionals, ca la Florentina, cal Cerverí, el Pere de cal Codina i el seu germà, els quals eren reclamats per arreu i no s'acabaven la feina.

Aquest ofici, de moment, no sembla estar en crisi, ja que encara avui, els bons paletes van molt buscats. A Tarroja segueix la saga.

Compradors-Intermediaris: A la nostra vila hi havia compradors de gra, ametlles, olives i verema.

Fou comprador-"intermediari" **de gra**, com es recorda, la família de cal Vicent, potser dels primers, també proporcionava a qui el volia fer servir, adob pel mateix sembrat. Segons els avis explicaren, allò sí que va ser una veritable revolució. Si l'adob, el pagès no el podia pagar en el moment de la compra, perquè no disposava de diners, li fiaven fins al moment de la

Prestamistes: No sabríem dir prou bé si fer de prestamista és be bé un ofici. Podríem però consensuar que si té alguna cosa d'artesà, tot dependrà pel costat que ho mirem.

Prestar diners i tornar-los a recollir amb uns guanys calculats no deixa de tenir el seu art, tot i que no deu ser cap feina artesanal.

collita i llavors se'l cobraven amb el mateix gra. Amb els anys i el "retiro", com se solia dir, aquesta família deixà aquest petit negoci que trobà continuació amb Josep Maria Secanell de cal Moixet i Ramon Vilardosa de ca la Farinera. Avui ja no trobem compradors de gra a Tarroja.

Tot i que la vinya pràcticament s'ha exhaurit, cinquanta anys enrere la collita del raïm era força important, i al terme de Tarroja, la plantació de ceps era ben abundosa. Cal Sellés, cal Farré i cal Carulla es dedicaven a comprar **verema**, cal Sellés i cal Farré, la compraven per a cal Carbonell de Cervera i cal Carulla, per a cal Mercader de Guissona.

Els bocois plens de vi, les tubuladores esteses pels carrers de la vila, l'olor fort i agre del raïm piat i fermentat, en els mesos de verema, eren habituals.

La memòria i les sensacions que el record provoquen, pertanyen ja a les efemèrides d'un passat caduc.

Tarroja també va tenir "prestamista", el que no hem pogut saber, és el temps que va durar, en quines quantitats de diners es movia, ni quants habitants de Tarroja o de fora vila hi van haver de recórrer.

Actualment, ni bancs, ni caixes, a la vila, el negoci dels préstecs i de les hipoteques fa moure molts més diners i d'alguna manera aquestes institucions els han pres el relleu, només que els han canviat el nom, així, tots ben garrotats pel collar del consum, ens fan veure garses per perdius, i engolim que és cosa bona.

Ca l'Apotecari: (Boticari) amb traducció d'abans d'en Fabra, cal Boticari. Així hem sentit nomenar la casa on sembla que hi havia un apotecari, que es dedicava antigament a tenir, conèixer, preparar i distribuir les drogues útils per a la salut.

Certament al carrer de l'Hospital, encara reconegut actualment, hi havia ca l'apotecari que correspondria actualment a cal (mitger) masover del Xelis.

No ens consta en cap arxiu, ni casa, ni hospital, tampoc sabem si ca l'Apotecari va ser el que va inspirar donar nom al carrer de l'Hospital. Tal vegada no hospitalitzaven ningú sinó que només proporcionaven remeis, o potser va viure algú a la casa que es va fer famós com curandero, remeier.

S'ha perdut amb el temps, també la memòria d'una altra casa que segurament va tenir molta raó de ser.

La Farmàcia: Els temps havien anat canviant i amb ells també va arribar a Tarroja la producció farmacèutica, val a dir que per aquells anys, la indústria del medicament distava molt del que és avui.

Les fórmules magistrals i les recomanacions de productes que es trobaven a l'abast solien ser mes corrents que ara.

La família Puig-Galí, amb l'adopció d'un noi que estudià farmàcia, fou la

que obrí portes a la farmàcia de la vila, que prengué el nom Satorres, a causa del cognom del farmacèutic.

Amb els anys la família Satorres es traslladà a Calaf i així queda closa la farmàcia a Tarroja.

La casa Puig-Galí, situada a la plaça Nova, la podem veure encara sovint, amb les portes obertes per l'estada de la seva mestressa.

La Fascina: També vam tenir una destileria, de la qual tampoc no hem sabut trobar mes constància que el nom i la transmissió oral. Sembla que fou prou important.

Encara actualment ens queda l'edifici i no gran cosa més. La seva situació es troba, entre la confluència dels carrers que van donar lloc fa uns anys a la plaça de la bàscula, avui ja traslladada als afores.

Per al proper número de Terra Rubra, haurem preparat la resta d'oficis, botigues i petits negocis que van donar vida a la nostra vila i als seus vilatans.

JOSEFINA CARULLA I PORTA

AVUI TOCAREM EL CÀNEM

A veure si prendrem mal!

La primera vegada que vaig sentir parlar d'aquesta mena d'herba no tenia més enllà dels set o vuit anys: és a dir una seixantena d'anys enrere i si avui trec la pols a aquests vells records és per la cara de sorpresa i d'incrèdilitat d'un renebot meu quan li explicava el batre a potes de la nostra joventut. Ben mirat devia ser la que feia jo mateix quan el padrí m'explicava com a les finques de vora el Torrent (riu Sió), és a dir les que es podien regar o que ja tenien humitat de per si, quan ell era un jovenot per allà a les acaballes del segle XIX, s'hi feia cànem, unes plantes que se sembraven a ruix com el blat, però que creixien fins fer-se unes mates més altes que un home. També m'explicava el padrí que el segaven amb una mena de falçons que ja en deien de segar cànem. Jo no us podria explicar com eren aquests falçons, però jo me'ls imaginava semblants als de veremar però una mica més reforçats i el mànec una mica més llarg.

Si el cànem el volien per a fer sogues, llençols o borrasses, el segaven abans de granar, més o menys pels volts de Sant Jaume i el deixaven estès al mateix tros com fem amb l'alfals. Després el tombaven i l'endemà el picaven amb una força de tres pollegons per a fer-li caure les fulles, el

lligaven i l'embassaven, o sigui, el posaven en una bassa, safareig o en una tolla del mateix torrent. Per tal que quedés ben amarat, hi posaven lloses al damunt com havíem vist fer al cisteller amb els vímets que volia treballar.

I ja està?

No home no! encara calia agramar-lo, o sigui passar-lo menat per menat per l'agramadora, una mena de biga de fusta que feia un canal al mig i amb una altra vara que feia com palanca li trencaven les fibres de fusta que tingués. El cànem agramat el tornaven a lligar i l'apilaven en una mena de garberes rodones i acabades en punxa.

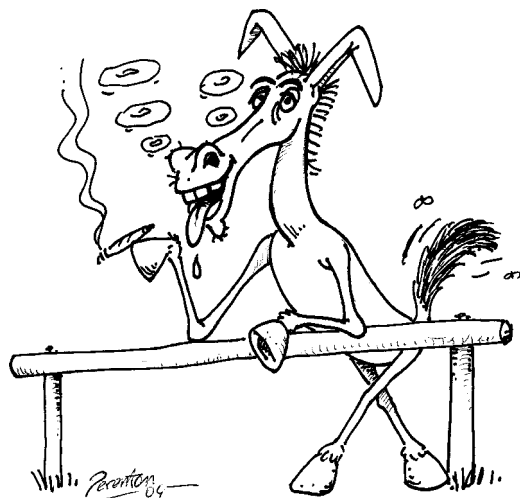
Aquesta matèria és la que feien servir uns ambulants -deia el padrí que venien de Balaguer- amb una màquina que la convertia en unes magnífiques sogues fortes i de bon toc. La majoria de les de lligar el carro de garbes que hi havia en totes les cases del poble (em consta que en algunes encara n'hi ha) eren d'aquestes "fabricades" amb cànem cultivat al peu del Torrent.

I no diuen que el cànem és la base de tota una colla de drogues de fumar?

Doncs el padrí, un fumador empedreït de tabac i en pipa, no em va parlar mai que n'haguessin fumat mai. L'únic que m'havia comentat era que quan batien el cànem que deixaven

per llavor, de vegades agafaven una espiga, l'esmicolaven al palmell de la mà, bufaven el boll i el gra se'l posaven a la boca i el mastegaven. Deia, que per més que tinguessis la boca resseca i pastosa, aquells grans mastegats et deixaven la boca moral i et feia passar la set. Que els produís alguna "turca" no me n'havia parlat mai.

Relacionat amb aquestes llavors, les de cànem, també m'havia explicat que l'amo d'una casa molt forta de Tarroja -el nom de la qual ara no recordo- va comprar una mula molt bona a la fira de Verdú. Era una

"senyora" mula que li havia costat les seves bones dobles i, com requeria, era tan mansa que es deixava tocar per tot arreu: prims, coll, esquena... Això a la fira, perquè quan feia deu o dotze hores que la tenien a casa es va convertir en la mula més guita que haguéssiu vist mai: pets i coces a raig que no hi havia qui s'hi atansés a quatre passes. L'explicació? Aquella mula la van portar a fira amb una bona ració de llaors de cànem al cibader.

Coses d'aquell temps!

Deixant les bèsties i tornant a les persones us he de confessar que el padrí no m'havia explicat mai si eren gaire aficionats a aquestes llavors i menys si amb aquesta mena d'aliment, com he dit més amunt, havien agafat algun tauló.

.....

P.S. A veure si un altre dia toquem un tema com aquest però més actual com ara cànnabis, haixix, kif, marihuana, bhähg, ganja, charas... i d'altres derivats d'aquesta planta.

JOSEP COMA

CAIXA CATALUNYA

Hostal
Jaumet
Fundat el 1890
TORÀ

Ctra. Barcelona-Andorra, s/n
Tel./Fax 973 47 30 77
25750 TORÀ (Lleida)
www.svt.es/caljaumet
e-mail: caljaumet@svt.es

Tel. 973 53 16 73 - Part. 973 53 16 06 - Av. Mil·lenari, 38 - 25200 CERVERA

Pells
Sant Ramon

Av. Santuari, 15 - ☎ 973 52 42 43
SANT RAMON